

Néhány szó, szóra érdemes zsélyieknek

Mottó:

*Nekem nem mindegy, hogy milyen lesz
Zsély falu, ha már egyszer nem leszek.*

1. Magamról

Bonyolult, furcsa dolgok járnak az eszemben. Lehet, hogy ha leírom, s valaki olvasni fogja, talán félre is értheti, és akik akarják, félre magyarázhatják. Azért valamit tisztázni szeretnék az elején.

Én magyar vagyok, mert annak születtem és az köztudott, hogy alig akad indok arra, hogy valaki a nemzetiségét az élete folyamán megváltoztassa. Az őseim között van szlovák és német beütés is, de ez semmiben sem befolyásol. Mindvégig szlovák iskolába jártam, szlovák nyelvterületen éltem le az életem javát, a szlovák kultúrát úgy ismerem, mint a sajátomat, benne éltem és így magyar létemre nem vagyok rosszabb szlovák, mint bárki, aki annak született. A sors úgy hozta, hogy nem csak az őseim, de a leszármazottjaim is kevertek. Magyar vőm van és az unokáim egy része magyar családban él Budaörsön; a menyem, az meg körmöcbányai szlovák lány és így a pozsonyi unokáimnak szlovák az anyanyelve. De ez nem okoz problémát, mert a magyar unokáim beszélnek szlovákul, a pozsonyi unokám meg pont a nyelv miatt, magyar iskolába jár. (A családban épp csak a menyemnek és vejemnek kell az angolt használni, ha egymáshoz szólnak.)

Azt, hogy kétkultúrájú vagyok, a sorsnak köszönhetem, nem érdemem, beleszülettem, és ha bizonyos negatív jelenséget leszámítok, élvezem. Ezzel gazdagabb lettem, többet tudok a világról, az emberekről s ne vegye senki hivalkodásnak, de engemet jobba tett, mert hát megtanultam, hogy azt a másikat ugyanúgy lehet becsülni, szeretni, vele jóban megélni. Azt talán nem kell hangsúlyozni, hogy 1945-től saját bőrömmön tapasztaltam a kisebbségi sors minden hátrányát is. Megismertem a gyűlölködést, kirekesztést, az ismeretlen honú állampolgárságot s minden magyarázás nélkül tudom - egyenesen érzem, hogy az rossz dolog, fölösleges, senkinek se hoz semmi hasznot, az csak a gyűlölködő emberek bosszúja, s a primitív emberek vesszőparipája. Még egyszer hangsúlyozom, hogy nem vagyok én fele ilyen, fele olyan. Magyar vagyok szívvel lélekkel, de ha valakiben van igazi hazafias érzés, az tudja, hogy a másik is szereti a hazáját, népét, kultúráját, és megérti, hogy bántja őt, ha alábecsülik, okatlanul kiállnak ellene, netán a nemzetisége miatt hátrányos helyzetbe hozzák. Azért aztán a legnagyobb vágyaim közé tartozik e két nemzet megbékélése. Az pedig nem jöhet létre egymás megismerése és elfogadása nélkül, aminek az alapja az igazság és a tények elfogadása kell, hogy legyen, még akkor is, ha a történelmi eseményeket érzelmileg másképp éltük meg.

Én, mint szlovákiai magyar, keresztény, zsélyi és európai polgár, őszintén és nemes szándékkal tárom a zsélyiek elé e néhány gondolatot abban bízva, hogy ha egyszer nem lesz közöttünk ellentét, de összefogunk, ez a világ mindenki részére jobb lehet.

2. Az én kedves szülőfalumról

Mi zsélyiek, úgy, mint majdnem minden falu a magyarlakta határvidéken, átéltük az áttelepítést, a csehországi deportálást, erőszakos reszlovakizációt, kulákkergetést, a nyugdíjelvonást és az élelmiszerjegy korszakot, a káderozás és a besúgások idejét. Gondolom, hogy tanultunk belőle. Hála Istennek, ez ma már nincsen. A világháború utáni időkből a negatív jelenségek minket, magyarokat jobban sújtottak, mint a szlovák testvéreinket, mert ellenségnek minősített, épp csak megtűrt emberek lettünk a saját szülőföldünkön. Ez ma már nincsen, de azért a szlovák nemzetben maradt valami, amire nem tudok találni szebb kifejezéseket, mint: az ellenünk irányuló ellenszenv, alábecsülés, hátrányos megkülönböztetés.

Amikor nyugdíjas koromban visszakerültem Zsélybe, naivan gondoltam, hogy az életet Zsélyben mindenki úgy ismeri, mint én s tudja mindazt, amit egy ilyen kétnyelvű környezetben élő ember megtudhatott, tapasztalhatott az élete folyamán. Hiszen az emberek átélték mindazt, amit én, és nem kell nekik magyarázni, mint valamilyen naiv és elfogult budapesti magyarnak vagy zsolnai szlováknak, hogy mi az igaz és mi a ferdítés, mi az érdekből fakadó propaganda, mi a valódi probléma és mi a lehető megoldás.

Persze semmi sem csupán fehér vagy fekete. Nekem Zsélyből a világháború utáni időkből sok pozitív emlékem is van. Például hallottam, ahogy az anyám tört szlováksággal beszélt az akkori iskolaigazgatóval. Furcsa volt, de megértették egymást, és azt ki lehetett érezni, hogy őszintén megbecsülik egymást, pedig a durva reszlovakizáció ideje volt, ami azonban az ő viszonyukat nem befolyásolta. Az akkori varbói pap, aki viszont három hónap varbói szolgálat után még csak törte a magyar nyelvet, így szólt az anyámhoz: „Tessék nekém mondani magyarul, nekém kel tanulni, mert nem fognak az hívek írteni“. Mennyire szimpatikus az igyekezet egymást megérteni, egymást megismerni, egymással jóban meglenni. Mint gyerek, akkor jöttem rá, hogy más az, amit az iskolában mondanak nekünk, amit az újságok írnak és más, amit az emberek privát életükben megélnék.

Ettől a felfogástól ma messze vagyunk, és sajnos még ma sem a jó felé haladunk. Elképesztő dolog, ha az üzlet előtt egy ötéves zsélyi gyereket egy idegen szlovák felnőtt arra inti, hogy beszéljen szlovákul, mert itt Szlovákiában vagyunk. Szintén szélsőséges, ha valaki a szlovák ismerősére rámondja, hogy „az csak olyan hárombetűs tót“. Megtörtént Zsélyben az is, hogy egy kétnyelvű esti kultúrműsornak egy felét az egyik csoport, a másik felét a másik csoport nézte meg, mert a másik nyelvű műsor a „hazafias“ zsélyi polgárt nem érdekli. Gondoljunk bele, ez észbontó jelenség!!! Az alábecsülésnek, az ellenszenvnek rosszabb kimutatása, mint ha két ember a kocsmában megpofozná egymást. Miből keletkezett ez? Minden további részletezést kihagyva állítom, hogy a falu, a közösségi élet, a tolerancia, a keresztény szeretet gyakorlása terén leromlott.

Nagy emberek úgy írják, hogy a hirtelen változások a társadalomban negatív jelenségeket szülnék. Zsély nagy és erőszakos változásokon ment át többször. A második világháború előtti államhatár változást, az oda- és visszacsatolást többen aljas módon igyekeztek kihasználni, aminek mindig a kis emberek itták meg a levét. A világháború után a szovjet kommunista rendszer döntögette az évszázadokon át kiforrott kultúrát, erkölcsöt, tulajdonviszonyokat. 1990-ben a rosszul fogalmazott demokrácia és privatizáció, 1993-ban pedig a sebtében összetákoltt új állam lettek az elbizakodás, a korrupció, a gyűlölet melegágyának alapjai.

No, de mégis mi itt vagyunk, mi, akik részben átéltük mindazt, amit a történelem forgataga az utolsó 70 évben hozott, vagy legalábbis sokan vagyunk, akik az életről a szüleinktől, nagyszüleiktől a konkrét dolgokról hallottunk és ismerjük őket. Miért van az, hogy a világ rosszasága ellen nem tudunk összefogni, nem tudunk néhány hibásan gondolkodó honfitársunkkal szemben sikeresen fellépni? Nem tudunk az utánunk jövő

generációnak egy szebb, elfogadhatóbb társadalmi környezetet teremteni? Ennek oka az az átkozott, ezerszer hangoztatott kijelentés, ami szerint „úgy sem lehet semmit se tenni“, amelyikkel takargatjuk a lustaságot, nemtörődömséget, a tetre való képtelenségünket. Pedig többségében olyan problémákról van szó, amelyek megoldása nem igényel pénzt, befektetést, erőfeletti munkát, vagy más nagy áldozatot. Elég a megértés, a józan ész, az emberi együttérzés, a szeretet, no meg persze hozzá a célravezető becsületes mindennapi tevékenység. Az elveket azonban nem hangoztatni kell, de megélni, nem üres szavakat propagálni, de meggondoltan, a nemes cél érdekében cselekedni.

3. A kútba esett lehetőségek - konkrét jelenségek

A régi zsidóktól vagy görögöktől kezdve, a kereszténységen át, a modern világ társadalompszichológiájáig és tudományáig, azok, akik az emberiség problémáinak megoldásán fáradoztak, mindig bizonyos alapelvekre támaszkodtak. Igyekeztek erősíteni az erényeket: szeretet, kegyesség, jogosság, szorgalom, igazmondás, felelősség, és visszaszorítani olyanokat, mint a gyűlölet, hazugság, csalás, lopás, lustaság, irigység, mert ez sem a egyénnek, sem a társadalomnak nem jó. Bárkit kérdezhetnék Zsélyben erről, egész biztosan helyeselné az ilyen elveket, azonban a gyakorlat, az mást mutat.

Nem jól csináljuk, valami hiányzik, s ez a valami a tolerancia, a pozitív közösségi érzés, annak a tudata, hogy egymásra kölcsönösen szükségünk van. Marad a közömbösség, ami aztán lenézésben, gyűlöletben folytatódik. Mindegy, hogy mire hivatkozunk, amikor magyarázkodunk, milyen mesével mentjük magunkat, meghatározó az, amit teszünk. Meghatározó az, amit megteszünk saját érdekünkben, az embertársunk érdekében, a közösség érdekében, amit önzetlenül megteszünk csak azért, mert az valakinek kell, mert az valamire jó és nem mindig csak az anyagi haszonért, vagy, mert netán várjuk a dicsőséget és a köszönetét.

Hogy egy kevert csoportban egymás iránt a pozitív gondolkodás, megértés, megbecsülés létre jöjjön, ahhoz azt a másikat ismerni kell, az ő összes gondjával, bajával, szükségeivel. Kell az őszinte viszony hozzá, úgy, mint emberhez, függetlenül attól, hogy hozzám tartozik, vagy nem, magyar vagy szlovák, hívó, vagy egyházon kívüli, kommunista vagy jobboldali, egyszerűen emberszámba kell azt a másikat is venni. Alapvető dolog, de mégis ezen a téren el vagyunk maradva. Egyformán vétenek az egyszerű polgárok, hivatalok és hivatalos személyek, a szlovák kormány és állam, szervezetek, és a római katolikus egyház is. Hiányoznak az elvek. Jobban mondva, az elvek megvannak, ismerjük őket, valljuk is (mert ezzel mutatjuk ki az elvűségünket), épp csak a gyakorlattal a mindennapi életben van meg a probléma. Hát nézzük!

3.1 Az egyház

Amikor a besztercebányai püspök Zsélybe jött, kultéri mise volt. Persze, kizárólagosan szlovák nyelven, még a szokásos leckeolvasás sem volt magyarul. A püspök szóvá tette, hogy a magyar hívők csak gyéren énekelték a szlovák énekeket, és megoldásnak ajánlotta, hogy kell nekik venni elegendő szlovák imakönyvet. Az fel sem vetődött benne, hogy talán jó volna, ha a hívek a saját nyelvükön is énekelhetnének egy ilyen szabadtéri ünnepélyes misén. Mert ha nem, azt gondolhatja a világ, hogy talán már nem is vagyunk. A nagyszombati érsek, mons. Ján Sokol még olyanabb. Azt, hogy a zsélyi parókiára kétnyelvű papot kértünk tőle, olyan sértésnek tartotta, hogy ezért az egyházból való

kitagadással fenyegetett. Ilyesmin persze nem sértődünk meg és nem is befolyásolja a mi hozzáállásunkat a világhoz. Azonban az, hogy az egynyelvű pap kérésünk ellenére nem tart Zsélyben szent Istvánkor szentmisét, hogy a szent Vendel körmenetet nem támogatja, de egyenesen ellenzi, az már konkrétan és nagyon negatívan érint, mert itt élünk egymás mellett s legalább hetente találkozunk, azon felül Krisztusban testvérek vagyunk. A szent Vendel ünnep pedig Zsélyben nem csak egyházi ünnep, de évszázados tradíció. Úgy érzem, hogy a nyelvünket, a kultúránkat, múltunkat szándékosan bántják, nyomják el, egy helytelen és káros, nemzeti büszkeségnek mondott elv nevében. Pedig a katolikus püspököknek, vagy papnak a kisebbség elfogadtatásában, a hívek erre való vezetésében kimondottan lehetőségei vannak. Az evangélium szerint, Jézus Krisztus tanítása alapján és az egyház elveiből kifolyólag, egyenesen küldetésük.

3.2 A Zsélyi alapiskola

A zsélyi alapiskolában tiltják a magyar nyelv használatát. A diákok és felnőttek is egyformán, csak szlovákul beszélhetnek, köszönhetnek egymásnak. Tudom, ez ott nem mindenkinek elve, de vannak pedagógusok, és szintén szülők, akik ezt így kívánják, vagy egyenesen megkövetelik. Ellene szólalni senki sem mer, így aztán marad egy állapot, amelyik a 21-ik században elképesztő. Valamiféle ellenszenv egy pedagógust még olyan szélsőségre is ráviheti, hogy a szülőket arra biztassa, hogy otthon se beszéljenek a gyerekekkel magyarul, mert akkor nem fog tudni jól szlovákul, rossz tanulmányi eredményei lesznek és nem fog tudni érvényesülni. (Így aztán, az úgy néz ki, hogy a kétnyelvű polgár, az kevesebb, rosszabb, mint az egynyelvű!!!) Ezek nem túlzott állítások s nem kitalált dolgok. Biztonság kedvéért, csak egy konkrét esetet említek. Gyereknapi kültéri játékok közben egy kislány a labdát magához kérte, s kiáltott, hogy „ide, ide“. Erre a felügyelő tanítónő megállította a játékot, oda parancsolta a lánykát s közölte vele: „Veronika, ja nerozumiem tvojej reči.“ Olyan szigorral, hogy ha én lettem volna a Veronika, lehet, hogy ijedségemben be is pisilek. Hát hogy akarja az ilyen iskola az európai demokratikus elveket, a kultúrát, megértést terjeszteni? Pedig ez mind az iskola programjában föl van sorolva.

3.3 Az óvoda

Azzal kezdem, hogy a zsélyi gyerekek túlnyomó része nem képes egy ének dallamát megtanulni és elénekelni. Hogy ez így van, elég egy ünnepi fellépésen meghallgatni egy csoportos éneket tőlük. Pedig az átlag populációban az arány pont fordított, az emberiség túlnyomó részének van zenei hallása. A jelenség azon alapul, hogy a gyerekek már csecsemőkorukban (mielőtt még megtanulnának beszélni) kapják meg ezt a képességet az anyjuktól (vagy mástól), aki alvás előtt, vagy például hintázás közben énekel nekik. Ugyanezt megtanítani ötéves korban már nehezebb és tíz éves kor után alig fog sikerülni. Mért nem énekelnek a zsélyi anyukák a gyerekeknek? Azért, mert a szlovák kultúrát nem ismerik, magyarul énekelni a gyerekek pedig nem szabad, vagy legalább is nem ajánlatos, a feljebb említett okok miatt.

Így aztán a zenei hallás fejlesztésének érdekében a Victoria Kultúregyesület programjába vette, hogy az óvodában éneket fog tanítani. Ez ment is egy ideig, addig, amíg sok szlovák gyerekdal között a gyerekek kérésére kétszer el nem énekeltek a Boci, boci tarka

című gyerekdalocskát. Erre aztán felforrt a kislemez. Kitiltottak minket az óvodából azzal az indokkal, hogy mi a zseléi óvodát magyarosítani akarjuk s az pedig szlovák óvoda, s egyébként is a gyerekek aztán nem akarnak mást énekelni, csak a „boci, boci tarkát”.

Gondolom, hogy ezt kommentálni nem kell, de azért annyit hadd jegyezzek meg, hogy itt a kétnyelvű környezetben nagyobb tudású és boldogabb, kétnyelvű gyerekek nőhetnek fel, ha az ilyesmi az államalapító szlovák nemzet kétes érdekeit nem sértene és a magyar lakosok pedig az ártásnak, szándékos félrevezetésnek nem dőltek volna be. Akkor aztán nem történhetne meg olyan eset, hogy a különböző nemzetiségű szülőktől származó zseléi gyerek a betlehemi énekléskor kijelenti, hogy ő nem akarja, hogy magyarul is énekeljünk, mert ő azt nem érti. (Ezt pedig én nem tudom ép ésszel felfogni!) Szlovákia ma tele van angol, spanyol, német, francia iskolákkal, a pozsonyi Duna utcai magyar iskolába tiszta szlovák szülők gyerekei is járnak, mert a nagymama valamikor magyar volt és a szülők akarják, hogy a gyerek is megtanulja a nyelvet. Talán nem kell hosszan magyarázni, hogy ha a zseléi óvoda kétnyelvű volna, az mindenkinek csak hasznára válna. No, de sok zseléi ember el van tévedve, hat rá a fordítások áradata, amit rólunk magyarokról terjesztenek és elbizakodva büszkélkedik azzal, hogy ő már nem magyar, mert a gyerekei vagy unokái szlovák iskolába járnak, már Besztercén vagy Pozsonyban tanulnak, ő már csak szlovákul beszél velük, s közben nem látja, hogy milyen lehetőségektől, értékektől fosztotta meg őket, s ilyen nézetekkel mennyire maradt le a világtól.

3.4 A szervezetek

Egy környékbeli ismerősömtől nem régen hallottam, hogy Zselé az a falu, ahol öt szervezet van, de egyik sem működik. Ez így nem pontos, de azért valami alapja van ennek. Szerintem ez azért van, mert bőven vannak Zselében olyan emberek, akik egy szervezetben nem tudnak egymással megenni. Tipikus, hogy valamire büszkék, a többieket lenézik, mások munkáját nem becsülik, egymást hibáztatják, s elfogadni nem akarják. A legkisebb sikerre irigykednek és áradoznak a saját érdemeik sorolásával. Ha valaki az alaptalanul hangoztatott érdemeiket nem ismeri el, képesek egy közösséget szétbomlasztani és odébb állni. A másik probléma meg ott van, hogy némely szervezet tevékenysége nem céltudatos, tervezett munkán alapul, de többnyire kimutatásokon és kibeszélésen, mint például: „Zselében nem lehet semmit se tenni, itt ilyen a nép, itt ilyen a helyzet”. Mégis van Zselében más is, olyan, ami mutatja, hogy bizony lehet.

A Sósári Források Polgári Társulat tagjai konkrét célért fogtak össze. Közös magyarok és szlovákok – zseléiek, és az eredmény meglepő. Persze, akadnak, akik ezt másképp látják, vagy egyenesen ellenzik, de én tudom, hogy az most itt nekik nem árthat. Kívánom nekik a sikert, azt, hogy egymást megbecsülve, szervezéssel, munkával, jó kedvben sikerre vigyék az elhatározásukat. Hogy Sósár régi értékeit mindnyájunk örömeire össze tudják kapcsolni a maiakkal. Kicsit talán költői hangzású, de igaz lehet és jó a gondolat: A szlovák és magyar összefogás eredményeként létre jövő felújított Sósár legyen a szlovák és a magyar kultúra kiváló helye, a magyar-szlovák megbékélés jelképe. Hozzá teszem még, hogy minél több zseléi ember, hivatal, vagy szervezet segít és támogatja őket, annál szebb és kedvesebb lesz mindnyájunknak az eredmény.

A Victoria Kultúregyesület már valamit letett Zselében az asztalra, és nem kell neki az eredmények miatt szégyenkezni. Azonban a terveit messzire nem sikerült megvalósítani. A legnagyobb hiány az, hogy az óhajtott népi kultúrát, népszokásokat, éneklést, táncot, nem sikerült feléleszteni, a mindennapi életbe átvinni. Maradt a kézművesség, de az is csak olyan vásáros-mutatványos szinten, mert akár a szövést, agyagkorongozást, kovácsolást, ünnepi szokásokat, mind csak úgy bemutatni tudjuk. Folyamatos foglalkozást egy felnőtt vagy

gyerekcsoporttal nem tudtunk megszervezni. Az okok egy része itt is a széthúzásban és a nemzetiségi ellentétekben van. Ez a probléma már az elején felütötte a fejét.

A kultúregyesület tagsága nemzetiségileg kevert és sajnos, a szlovák tagok nem akarták mindig megérteni, miért akarunk mi valahová kétnyelvű feliratot. A magyar tagok meg egyéb számárságba kötöttek bele – csak úgy elvből, hadd lássa mindenki, hogy milyen igényesek. Többen sértődötten odacsapták a babarongyot az asztalra és ott hagytak minket. Kár. Több mint tíz év után most újra azon kell gondolkodni, hogyan tovább.

3.5 A múzeum és a múltunk megőrzése

A környéken nem lehet találni másik falut, amelyiknek a történelme olyan különleges és gazdag volna, mint Zsélynek. Annak ellenére a zsélyiek ezzel nem sokat törődnek. A zsélyi múzeum, amelyik mint Néprajzi és Helytörténeti Múzeum a ZMP 2009/8/2009 szám alatt van bejegyezve, kimondottan nyomorog. Olyan az, mint aminek nincs igazi gazdája. Zsély falu lakosainak és önkormányzatának a hozzáállása a langyos valamelyik árnyalatával fejezhető ki. Érdekesség kedvéért említem, ami itt szintén tipikus. Egy zsélyi nénike kérdezte valamikor még az elején: „És, mondja, ez magyar vagy szlovák múzeum lesz?” Erre egyenesen nem lehet felelni, mert se ilyen, se olyan nem lehet egy múzeum, amelyik annak nevezi magát. Ennek a múzeumnak is egyértelmű feladata, hogy minél jobban, igazabban, objektívabban őrizze meg és tárja elő a falu történelmét és néprajzi kultúráját, attól függetlenül, hogy az jó vagy rossz volt, magyar vagy szlovák, tetszik-e valakinek, vagy nem. Akik a zsélyi múzeumot alkották és dolgoznak rajta, már két generáción át ezen elvek szerint cselekednek. A falu lakosai azonban nem lelkesednek érte, mert egyiknek nem elég szlovák, a másiknak meg nem elég magyar. Ezt sokan határozottan szóban ki is fejezték.

Kerestünk, kéregettünk, gyűjtöttünk, és sok jó zsélyi ember segítségével 160 m² alapterületen megalkottuk a ma is álló kiállítást. Igaz, nem minden úgy ment, mint a karikacsapás, de két éven át folytatott lelkes munkával, itthoni és külföldi szervezetek támogatásával, nem kevés privát anyagi segítséggel eredményre jutottunk. Kutattunk, konferenciákat rendeztünk, látogatásokat és múzeumnapokat szerveztünk, és örültünk a sikereknek. Világos, hogy messzire nem tettünk meg mindent, ami szükséges, fontos, és amit terveztünk. Annak ellenére egy időben mégis megállt a tevékenység. A kastélyt eladták, bizonytalan lett a fedél a fejünk felett, s most már több éve költözés előtt állunk, csak épp azt nem tudjuk, hogy hova. A falu önkormányzata nem tud megfelelő helyet biztosítani a múzeum számára, a Victoria Kultúregyesületnek meg ilyen investícióra nincsenek forrásai. Sajnos már a tagok munkakapacitása sem az, ami tíz évvel ezelőtt volt. Egyszerűen kiöregedtünk és elfogytunk. Az összegyűjtött értékek pedig ott állnak, ott eszi őket a moly, a szű meg a rozsda. Kültéri és beltéri kiállításokhoz rengeteg anyagunk van még raktáron, háztartásoknál és még más falvakban is eltéve. Még az ellopott avarkori leleteket is pótolhatnánk – arra azzal a feltétellel kaptunk ígéretet, hogy megfelelő helyre költözik a múzeum. Az pedig az utolsó fejlemények után, úgy néz ki, hogy a csillagokban van. Az értékeinket nincs hol kiállítani, nincs kivel a múzeumot építeni, szervezni, s lehet, hogy lassan már nem is lesz kinek.

Számomra tisztára érthetetlen (annak ellenére, hogy az okának eredetét ismerem), hogy jöhet létre olyan állapot, hogy a múlt értékeit nem becsüljük, nem őrizzük meg. Gondoljunk csak bele néhány jelenségbe, ami az utolsó tíz évben Zsélyben lement. A parókiáról eltűnt egy 164 kötetet tartalmazó könyvtár, közötté a Danczi Lajos: Zsély monográfiája. Vele együtt a több mint 100 éves parókiái levéltár – okmányok a faluról névsorokkal, feljegyzésekkel.

A templomból eltűnt az eredeti oltárkép, amit 250 évvel ezelőtt olasz mester festett, és a rajta lévő arc Zichy Imréről volt mintázva. A másik értékes olajfestményre meg a gázfűtés fűjja a meleget és megy tönkre, de áttenni a másik falra a zsélyiek nem akarják.

A közelmúlt történelmét elhallgatjuk s helyébe elfogadjuk a ferdítéseket. Ma Zsélyben már alig tud valaki a csehországi deportálásokról, pedig egyedi és különleges benne az, hogy a Katyi családot Kajtor néven vitték el. (Sajnos, adatközlők hiánya és vonakodása miatt nem tudtuk a témát igazából feldolgozni.) Nagyon sokszor maradnak a kitalált valótlanok, amelyeket Zsélyről a háború után a szlovák szocialista tanítók és más elfogult emberek írtak. (Ilyen dolgokat még Dr. Antolov is átvett az utolsó könyvébe.) Például arról, hogy a magyarok milyen lelkesen küldték a gyerekeiket szlovák iskolába, arról, hogy a lakosság mennyire szenvedett az 1938-as „magyar megszállás“ idejében, hogy milyen örömmel fogadtuk a Csehszlovákiához való visszatérést és a szlovákosítást... Pedig a fordítottja az igaz. Az emberek féltek, rettegtek, és volt is miért. Még emlékezünk, és tudjuk, hogy mi volt a konfiskáció, az áttelepítés, a népbíróság, az „ismeretlen honú állampolgár“, az úgynevezett fehér cédula, ami mind etnikai alapon sújtott minket. Ha azt, amit tudunk, azt, amit átéltünk nem adjuk át a következő generációnak, félek, hogy a végén majd oda jutunk, hogy a lakosok emlékezetében nem az marad meg, ami megtörtént, de az, amit mások rólunk kitaláltak.

3.6 Közösségi élet és a kultúra gyakorlása a faluban

Nézetem szerint az egyik nagy probléma a faluban a közösségi élet elmaradozása, vagy egyenesen hiánya. Pedig milyen volt ez a falu régebben. Olyan vívmányokkal rendelkezünk, amiket mások később tőlünk lestek le. Mi voltunk a környéken az elsők. Híres futballcsapat, amatőr színház, törzskönyvezett marhaállomány, tisztított vetőmag, öntözéses kertészet... A nép összetartott, megvoltak a kedves parasztlakodalmak, ünnepi szokások. Ma ez már mind csak álom.

Tudom, mindent visszahozni, visszasírni nem lehet, s nem is volna érdemes. Azonban az akkori életnek voltak pozitívumai, amelyekre érdemes volna ma is építeni. Emlékezzünk vissza, még a hatvanas években volt Zsélyben műkedvelő színjátszó csoport, az emberek eljártak a moziba, szombatokon társadalmi munkával építették és szépítették a falut. Ez mind összehozta a közösséget, az emberek közelebb álltak egymáshoz.

Félelmetes, hogy ma a zenei kultúra a faluban majdnem teljesen kiveszik. Alig hallani valakit énekelni, senki nem citerázik, a fiatalok nem gitároznak, nem tudtuk összehozni a zeneiskola kihelyezett tagozatát Zsélyben, mert nem volt rá érdeklődés. Pedig rendelkezésre állnak még hangszerek is: citera, harmonika zongora, furulya, gitár (a Csemadok hangszereit: cimbalom, nagybőgő, stb. egyes zsélyiek már rég pénzzé tették).

Én vágyom a közösség után. El tudom képzelni magamat egy működő egyházi csoportban (mint régen is volt), amelyikkel szervezni lehet a szent Vendel körmentet, az úrnapi virágdíszítést, az adventi közös ájtatosságot. Szintén jó volna, ha működne egy énekes, hangszeres kis csoport, amelyikkel hetente egymás öröme énekelhetnénk, muzsikálnánk és néha fel is léphetnénk. Téma akad elég; a kézművesség, az irodalom és olvasás, természetjárás, s mégsem tudunk valamelyikben tartósan összejönni. Annak, hogy nem megy, az okai az említett széthúzáson kívül két dologban találhatók. Kevés az ember, aki szervezni akar és tud is, sokan vonakodnak is, „mert hát mi lesz, hogyha nem sikerül?“ A probléma legjelentősebb oka, a gyökere azonban abban van, hogy a mi eredeti kultúránkat egy időben irtották és elég jól ki is irtották. Az új, amit erőszakoltak ránk, meg nem fogant meg. Ez úgy van, hogy egy új kultúra begyökerezéséhez sok generációnak kell felnőni, hogy lassan, szülőktől gyerekekre átszálljon. Így van az mással is, a becsülettel, szorgalommal, szeretettel, és az emberiség egyéb pozitív vívmányaival is. Az ember vagy megkapja otthon a családban, vagy aztán küszködik az életben a hiánya miatt.

4 Befejezés helyett

E néhány oldalon különböző témákról írtam. Sok negatív jelenséget említék, de nem a kritika volt a szándékom s annak ellenére, hogy azokat a problémás dolgokat említém, nem vagyok pesszimista. Személyeket nem említék. Amennyire lehet, csak a jelenségekre igyekeztem rávilágítani. Most a végén úgy kívánkozik, hogy legalább néhány mondatban rámutassak, hogy szerintem akkor miben is volna a megoldás.

Nekünk, magyaroknak:

- Maradjunk meg a kultúránkban, mert az éltet minket. Az, amit szüleinktől, nagyszüleinktől kaptunk, az a maradandó érték.
- Törekedjünk a minél jobb kétnyelvűségre. Az adott helyzetünkben jó és hasznos. Az üzletben hallottam, hogy valakinek elromlott a „diaľkový ovládač”; legyünk egy kicsit igényesek, és ha magyarul beszélünk, legyen az inkább távirányító. Másfelől az sem jó, ha valaki nem vigyáz, és a szlovák nyelvet súlyos hibákkal beszéli. Olvasson a gyerek otthon magyar könyvet is és szlovák könyvet is, énekeljen magyarul is és szlovákul is. Ettől gazdagabb, boldogabb és jobb lesz.
- Használjuk a nyelvünket. Otthon, a nyilvánosságon, az üzletben, ez kincsünk nekünk és nincs miért szégyenkezni. A magyar nyelv, a magyar irodalom a világban kimagasló helyet foglal el.
- Maradandó és működő közösségek összehozása nagyon jó és fontos. Ilyeneket szervezni csak közös tevékenységre alapozva lehet.
- Nyugodtam kimondhatom, hogy a szlovák asszimilációs nyomás ma is működik, ezt tudni kell. És kell tudni helyesen reagálni rá. Az igazi vagy sokszor csak színlelt sértődöttség, a „hazafias szónoklás“ nem ér semmit. Fontos, hogy kultúránkban éljünk. Énekeljünk, olvassunk, ismerjük meg kultúránkat, történelmünket s akkor fogjuk tudni, hogy mire vagyunk büszkék
- A szlovák testvéreinket próbáljuk úgy megérteni, hogy azt az ellenszenvet irántunk valakitől átvették és úgy gondolják, hogy ez valamiért így normális, vagy jogos, de ne engedjünk, hogy gyerekeinkre, a közösségünkre érvényesüljön a hatása.

Nekünk, szlovákoknak:

- Lássuk már végre be, hogy ha valaki a nyilvánosságon mint magyar jelenik meg, az nem „nagy magyar“, s nem is magyarkodni akar, nem ellenség, s nem akarja Szlovákia déli részének elszakítását, csak éppen élni akar az ősei kultúrájában. Próbáljuk megérteni. Nem akar semmi mást, csak azt, amit mi is a saját nemzetünkben.
- Hígygük el, hogy a magyarosítás fogalmát ma rosszul értelmezik, mert az nem a nemzetiségek ellen irányult, de a magyar nyelv megvédésére, a németesítés megállítására jött létre. Az egész 19-ik század történelme másképp zajlott, mint ahogy azt ma sokan, szándékosan elferdítve magyarázzák, és sajnos tanítják is.
- Igyekezzünk megismerni az igaz történelmet, a Kárpát-medence 19-ik és 20-ik századának történelmét, a nagyhatalmak befolyását a kis nemzetekre, biztosan meglátjuk azt a sok felesleges viszályt, igazságtalanságot, amelynek következményei még ma is gyötörnek minket.

- Ha valaki, akivel egy faluban élünk, úgy köszön, hogy: „jó napot kívánok”, mondjuk rá: „jó napot” az ő nyelvén. Biztosan jobb lesz közöttünk a viszony, mert megérzi, hogy közeledünk hozzá, megbecsültük őt.

Talán furcsa, ha úgy írom, hogy nekünk, magyaroknak és utána, hogy nekünk, szlovákoknak. Csak annyit jelent, hogy ezeket is azokat is ismerem és értem, de az nem biztos, hogy mindenkivel és mindennel egyetértek.

5 A legvégén

Óvakodtam a személyes kritikától, mert nem az volt a céloom, de mégis lehet, hogy valaki érintve érzi majd magát. Kérem, bárki, bármiben mást gondol erről a világról, mint én, szóljon nekem. Megtörtént már, hogy máskor is írtam konkrét problémákról, de visszajelzések csak gyéren voltak rá. Pozitív vagy negatív, bíráló vagy kiegészítő legyen valaki nézete, ha szól róla, vagy megírja, én örömmel fogadom és megtisztelve fogom magamat érezni.

Zsély, 2017. február 27-én

Minden kedves zsélyi polgártársamnak szép és örömteljes tavaszi napokat kívánok:

Bóhm András
boh.ondrej@mail.t-com.sk